

Planowana droga wodna E40, a cele środowiskowe dla obszarów chronionych RDW

(zał IV - tiret ii oraz iv):

ii) obszary przeznaczone do ochrony gatunków wodnych o znaczeniu ekonomicznym;

iv) obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie...

Ryszard Babiasz

aktualizacja – lipiec 2022 r.

Wstęp

Tematem opracowania jest zestawienie celów środowiskowych dotyczących obszarów chronionych - ochrony obszarowej, ochrony siedlisk i gatunków, których osiągnięcie w wypadku realizacji drogi wodnej E40 będzie zagrożone.

Uchwalona w 2000 roku Ramowa Dyrektywa Wodna (2000/60/WE)¹ określa cele środowiskowe, które muszą być spełnione przez Państwa Członkowskie w określonym czasie (zasadniczo do 2015 r.). Cele te nie dotyczą tylko wód powierzchniowych i wód podziemnych jako takich. Odrębną kategorią objęte są obszary chronione (art. 4 ust. 1 pkt c oraz zał. IV RDW), wśród których wyróżnia się ich pięć rodzajów:

i) obszary przeznaczone do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi na mocy art. 7;

ii) obszary przeznaczone do ochrony gatunków wodnych o znaczeniu ekonomicznym;

iii) części wód przeznaczone do celów rekreacyjnych, w tym obszary wyznaczone jako kąpieliska na mocy dyrektywy 76/160/EWG;

iv) obszary wrażliwe na substancje biogenne, w tym obszary wyznaczone jako strefy wrażliwe na mocy dyrektywy 91/676/EWG oraz obszary wyznaczone jako tereny wrażliwe na mocy dyrektywy 91/271/EWG; oraz

v) obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie, w tym właściwe miejsca w ramach programu Natura 2000, wyznaczone na mocy dyrektywy 92/43/EWG [1] oraz dyrektywy 79/409/EWG [2].

Na potrzeby niniejszego opracowania wzięto pod uwagę dwa rodzaje obszarów, zaznaczone wyżej pogrubioną czcionką. Wspólną cechą oby rodzajów obszarów chronionych jest ochrona poszczególnych elementów przyrodniczych, w tym siedlisk i/lub gatunków zależnych od wód. Przez to zarówno obszary chronione sensu stricto – polegające na obszarowej ochronie przyrody jak i te związane z gatunkami ważnymi gospodarczo są wrażliwe na podobnego typu oddziaływania.

Konwencja AGN² określa ogólny przebieg drogi wodnej E40 na terenie Polski. Według tego aktu, znajduje się ona w całości w dorzeczu rzeki Wisły i łączy ujście Wisły z granicą państwa w Terespolu / Brześciu. Zamówiony formalnie przez Zarząd Morskiego Portu Gdańsk SA, a wykonany przez Halcrow Group Limited - Jacobs Engineering (Jacobs) dokument „Studium wykonalności dla kompleksowego zagospodarowania międzynarodowych dróg wodnych: E-40 dla rzeki Wisły na odcinku od Gdańska do Warszawy, E-40 od Warszawy do granicy Polska-Białoruś (Brześć) oraz E-70 na odcinku od Wisły do Zalewu Wiślanego (Elbląg)” i sprzedany Wodom Polskim pozostaje niedostępny dla społeczeństwa (Wody Polskie odmawiają udostępnienia dokumentu,

¹ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej

² Europejskie porozumienie w sprawie głównych śródlądowych dróg wodnych o znaczeniu międzynarodowym (AGN), sporządzone w Genewie dnia 19 stycznia 1996 r.

również zamawiającemu - OTOP). Jednak, zgodnie z wynikami II etapu prac nad Studium, wiadomo że dokładna trasa wariantu preferowanego do realizacji jest następująca:

- Wisła - od Bałtyku do ujścia Wieprza (ok. 535 km) – stopnie wodne (13 wraz z Włocławkiem)
- Wieprz – od ujścia do Tyśmienicy (ok. 73 km) – kanał i śluzy
- Tyśmienica (od ujścia do Starej Piwonii) ok. 22 km) – kanał
- dopływy Tyśmienicy – Stara Piwonia i Białka (wzdłuż lub po cieku) – kanał i śluza
- prawe dopływy Krzny (przecięcie zlewni) - kanał
- Bug – wzdłuż rzeki (niewielki ciek Dopływ spod Kolonii Dobratycze, oraz przecięcie Bugu w Terespolu/Brześciu) – kanał i most kanałowy

Według tego wariantu proponuje się ewentualne odnogi trasy E40 na dolnym odcinku Wisły – w stronę Gdańska (Martwa Wisła) i Elbląga (Szkarpa).

Nieznany społeczeństwu jest natomiast szczegółowy wariant trasy z ilością piętrzeń powyżej Stopnia Włocławek, czy dokładną lokalizacją śluz na kanale Wisła – Bug po dolinie Wieprza i Tyśmienicy. Pewna jest lokalizacja planowanego pierwszego stopnia na Wiśle w Gniewie, km Wisły 876+300, która w wybranej w II etapie projektu prac nad Studium zawsze jest taka sama. Wcześniej Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, zaproponowało takie położenie stopnia w Ekspertyzie w zakresie rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030. Lokalizacja ta wypada bezpośrednio powyżej ujścia Wierzycy do Wisły, nieznane są jednak dokładne plany i np. czy rzeka ta pozostanie drożna, czy np. jej bieg nie zostanie zmieniony. Ostatnim stopniem z kilkunastu planowanych na Wiśle ma być SW Kozienice w 417 lub 417 km Wisły (licząc w dół od ujścia Przemszy). Cofka ma sięgać ponad ujście Wieprza. Pierwsza śluza na kanale Wisła – Bug przez dolinę Wieprza i Tyśmienicy ma zostać posadowiona w zerowym bądź w 2 km rzeki Wieprz. Są to istotne dane mówiące wiele o stopniu oddziaływania na ekosystemy wodne i od wód zależne. Na ich podstawie oceniono w niniejszym opracowaniu prawdopodobny wpływ budowy drogi wodnej E40 na cele środowiskowe dla obszarów chronionych w rozumieniu RDW (zał. IV tiret ii oraz iv).

2. Obszary chronione – gatunki istotne gospodarczo

Do tej pory w planie gospodarowania wodami w dorzeczu Wisły (PGW) nie uwzględniano obszarów chronionych przeznaczonych do ochrony gatunków wodnych o znaczeniu ekonomicznym, gdyż te powołano dopiero w zeszłym roku. Podstawą prawną do wyznaczenia tego rodzaju obszarów jest art. 85 ustawy Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne – Dz. U. 2017 poz. 1566 z późn. zm. (dalej: PW) i już 17 lat (i 5 dni) po akcesji Polski do Unii Europejskiej wydano Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie określenia gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym oraz obszarów przeznaczonych do ochrony tych gatunków (Dz. U. 2021 poz. 896). Zwraca uwagę drobna różnica w nazewnictwie, pomiędzy prawem polskim i RDW, chodzi jednak o to samo.

Art. 85. [Obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym]

1. W celu ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym wyznacza się rzeki lub odcinki rzek, jeziora oraz wody przejściowe i wody przybrzeżne o specjalnym znaczeniu dla tych gatunków zwierząt, stanowiące ich faktyczne lub potencjalne szlaki migracyjne, miejsca tarła lub miejsca odrostu, zwane dalej "obszarami przeznaczonymi do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym".
2. W obszarach przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym zapewnia się efektywną migrację gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, w tym ryb dwuśrodowiskowych.
3. W obszarach przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym Wody Polskie weryfikują wpływ istniejących urządzeń wodnych i udzielonych zgód wodnoprawnych mających negatywny wpływ na warunki bytowania i wędrówki gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym w celu przywrócenia swobodnego i bezpiecznego dostępu tych gatunków zwierząt do miejsc ich tarła i odrostu oraz zachowania i odtworzenia tych miejsc.
4. Minister właściwy do spraw rybołówstwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej oraz ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej określi, w drodze rozporządzenia, gatunki zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym oraz obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym.
5. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 4, minister właściwy do spraw rybołówstwa kieruje się potrzebą ochrony zasobów zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym oraz koniecznością zapewnienia efektywnego gospodarowania zasobami tych gatunków zwierząt, a także optymalizacją korzyści ekonomicznych i środowiskowych w korzystaniu z zasobów tych gatunków zwierząt.

W rozporządzeniu MRiRW jako gatunki o znaczeniu gospodarczym uznano tylko dwa:

- troć wędrowną;
- węgorza europejskiego.

Odcinki rzek, powołanych jako obszary chronione dla tych gatunków, czyli te „stanowiące ich faktyczne lub potencjalne szlaki migracyjne, miejsca tarła lub miejsca odrostu” są następujące:

Tabela 1 Obszary chronione dla gatunków istotnych gospodarczo – troć wędrowna - Rozp MRIRW

Wisły	Wisła		od ujścia do ujścia Soły	
	Motława		na całej długości	
		Radunia	od ujścia do zapory w Pruszczu Gdańskim	
	Wierzyca		od ujścia do Małej Wierzyicy	
	Wda		od ujścia do zapory zbiornika Gródek	
	Brda		od ujścia do zapory zbiornika Koronowo	
	Zielona Struga		na całej długości	
	Drwęca		od ujścia do zapory w Idzbarku	
		Ruziec	od ujścia do jazu Zarębie	
		Brynica	od ujścia do zapory w Traczyskach	
			Pissa (Pisia)	od ujścia do jazu w Półku
			Górzanka	na całej długości
		Wel		od ujścia do Jeziora Lidzbarskiego
			Wólka	na całej długości
		Gizela		na całej długości
	San		od ujścia do zapory zbiornika Myczkowce	
		Tanew		na całej długości
		Wisłok		od ujścia do zapory zbiornika Besko
	Wisłoka		od ujścia do zapory w Krempnej	
		Jasiołka		na całej długości
		Ropa		od ujścia do zapory zbiornika Klimkówka
	Dunajec		od ujścia do zapory zbiornika Sromowce	
		Biała Tarnowska		na całej długości
		Lososina		od ujścia do ujścia Słopniczanki
		Poprad		od ujścia do ujścia Smreczka
	Raba		od ujścia do ujścia Mszanki	
		Stradomka		od ujścia do ujścia Tarnawki
		Krzyworzeka		od ujścia do ujścia Lipnika
		Krzczonówka		od ujścia do potoku Rusnaków
	Rudawa		na całej długości	

		Skawa	od ujścia do zapory zbiornika Świnna Poręba
		Soła	od ujścia do zapory zbiornika Porąbka

Tabela 2 Obszary chronione dla gatunków istotnych gospodarczo – węgorz - Rozp MRiRW

Wisły	Wisła		od ujścia Narwi do ujścia
	Narew		od zbiornika Siemianówka do ujścia
	Biebrza		od ujścia Netty do ujścia
	Netta		na całej długości
	Jęgrznia		na całej długości
	Elk		na całej długości
	Pisa		na całej długości
	Krutynia		na całej długości
	Omulew		na całej długości
	Drwęca		od Jeziora Drwęckiego do ujścia
	Iławka		na całej długości
	Wel		na całej długości
	Skarłanka		na całej długości
	Wda		na całej długości
	Osa		na całej długości
	Motława		na całej długości

W powyższym zestawieniu nie uwzględniłem rzek przypisanych w rozporządzeniu do dorzecza Wisły, a uchodzących de facto do morza lub Zalewu Wiślanego. Polski podział dorzeczy jest w tym kontekście sztuczny, bo zalicza tego typu ciekę albo do dorzecza Wisły albo Odry (na wschód lub zachód od Słupi).

Projekt IIaPGW przedstawiony do konsultacji społecznych (półrocznych, wymaganych przez RDW) nie obejmował zagadnienia gatunków istotnych gospodarczo, gdyż rozporządzenie zostało przyjęte kilka tygodni po rozpoczęciu tychże konsultacji. Dopiero pod koniec września 2021, dwa tygodnie przed końcem udziału społecznego sporządzono „erraty” zmieniając część załączników tak aby uwzględnić zapisy rozporządzenia. Pełna implementacja zapisów rozporządzenia do projektu IIaPGW, z podziałem na konkretne JCWP nastąpiła dopiero w czerwcu 2022 w ramach konsultacji międzyresortowych i społecznych projektu rozporządzenia Ministra Infrastruktury. Listę rzek wyznaczonych jako te przedmiotowe obszary z podziałem na konkretne JCWP podaję w załączniku – jest to kopia listy załączonej do projektu rozporządzenia IIaPGW, czyli pliku Zał_3_Wykaz_obsz_chron_gatZwWodn_OD_Wisly.xlsx

W projekcie Rozporządzenia IIaPGW na tej podstawie przypisano do ww. odcinków rzek z Rozporządzenia RMiRW (nie licząc dopływów bezpośrednio do Bałtyku i Motławy – dopływu Martwej Wisły):

Troć węgrowna: 79 JCWP RW (rzecznych) i 5 JCWP LW i RWr (jeziorowych i zbiornikowych, w tym Zb. Włocławek, Zb. Czchów, Zb. Rożnów i jeziora w ciągu rz. Drwęcy).

Węgorz: 51 JCWP RW oraz 70 JCWP LW i RWr

Co ważne, cel środowiskowy dla wszystkich JCWP wyznaczonych dla ochrony troci i węgorza jest ten sam: **zapewnienie drożności dla migracji gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym zgodnie z przeznaczeniem obszaru.**

Jest to wyjątkowe uproszczenie delegacji ustawowej art. 85 PW, wedle której chroni się nie tylko drogi migracji, ale - co chyba oczywiste - również siedliska gatunku – zwłaszcza miejsca odrostu i tarliska. Taki splot zapis może sugerować, że poprawa istotnych siedlisk dla biologii obu gatunków nie jest celem środowiskowym, co zaprzecza idei ochrony w tego typu obszarach.

Wyznaczenie Rozporządzeniem MRiRW obszary dla ochrony gatunków istotnych ekonomicznie (ważnych gospodarczo) ma potężne znaczenie w przypadku planów budowy drogi wodnej E40. Są to gatunki wędrowne, diadromiczne, a dorzecze Wisły stanowi dla nich największą ostoję w Polsce. Rozbudowa E40 oznacza likwidację praktycznie wszystkich obszarów związanych z Wisłą, głównie ze względu na zamknięcie korytarza ekologicznego rzeki już 60 km od ujścia za pomocą stopnia wodnego w Gniewie i radykalną zmianę warunków hydromorfologicznych i fizykochemicznych. Nowych piętrzeń do Włocławka ma być aż pięć, w tym najbardziej zaawansowane są przygotowania do budowy SW Siarzewo. Poniżej SW Gniew rzeka ma być „rozbudowana” do klasy drogi wodnej Va, co oznacza liczne prace regulacyjne i bagrowanie.

Dla troci wyznaczono dopływy Wisły od Motławy po Sołę (licząc z Martwą Wisłą). W zasięgu oddziaływania E40 są to większe dopływy od Wdy po Drwęce, a powyżej SW Włocławek dopływy Wisły od Sanu po Sołę. Dla węgorza jest to Wisła do Narwi i dorzecze tej rzeki oraz dopływy poniżej: SW Włocławek - Drwęca, Wda, Osa.

Budowa pierwszego stopnia na Wiśle („Gniew”) ma mieć miejsce w okolicy ujścia Wierzycy (nie jest przesądzone, czy powyżej, czy poniżej). Oznacza to, że wszystkie obszary chronione dla gatunku wyznaczone wyżej są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych.

W przeliczeniu na JCWP, po wybudowaniu drogi wodnej E40 przedmiotowe gatunki ryb dwuśrodowiskowych będą miały swobodny **dostęp tylko do dwóch JCWP na 84 wyznaczone:**

- RW20001129899 Wierzycy od Wietcisy do ujścia;
- RW20001629839 Wierzycy od Małej Wierzycy do Wietcisy

– i to tylko w przypadku wykonania udrożeń na samej Wierzycy.

Praktycznie, w przypadku troci oddziaływanie jest drastyczne - cele środowiskowe dla obszarów mogą być spełnione jedynie dla Wierzycy, a to tylko jeśli rzeka zostanie drożna po budowie SW Gniew. Wszystkie tarliska powyżej dla gatunku przestają mieć znaczenie w kontekście ochrony gatunku – im wyżej tym mniejsze.

W przypadku węgorza wszystkie tarliska w dorzeczu Wisły zostaną odcięte (nie licząc Motławy dopływu Martwej Wisły), czyli o JCWP ze 121 w dorzeczu Wisły. Migracja będzie praktycznie niemożliwa zarówno w dół jak i w górę Wisły. Nawet przepławki o wysokiej sprawności nie zrekompensują zmian siedliskowych w cofkach zbiorników, w tym znacznie utrudnionej migracji w dół rzeki.

Budowa drogi wodnej E40 zaprzepaściłaby szanse na skuteczną ochronę tych dwóch zagrożonych diadromicznych gatunków ryb (troć – gatunek anadromiczny, czyli wstępujący na tarło z mórz i oceanów rzek, węgorz – gatunek katadromiczny, czyli zstępujący na tarło z rzek do mórz, a w przypadku tego gatunku – płynący do Morza Sargassowego) i byłaby wprost sprzeczna z celami środowiskowymi dla obszarów chronionych (zał. IV tiret ii RDW). Negatywne oddziaływania są praktycznie nie do skompensowania. Cele środowiskowe dla obszarów chronionych powołanych dla ochrony gatunków istotnych ekonomicznie, a którymi są ogólnie – **zachowanie / przywrócenie swobodnego i bezpiecznego dostępu tych gatunków zwierząt do miejsc ich tarła i odrostu oraz zachowania i odtworzenia tych miejsc**, nie mają szans być spełnione.

Obszary chronione – dla gatunków i siedlisk (wpływ)

Pełna nazwa tego rodzaju obszarów chronionych, zgodnie z RDW (zał IV, tiret v) brzmi:

obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie, w tym właściwe miejsca w ramach programu Natura 2000, wyznaczone na mocy dyrektywy 92/43/EWG oraz dyrektywy 79/409/EWG.

Zapis RDW został implementowany do prawodawstwa krajowego w PW:

Art. 58 1. Celem środowiskowym dla obszarów chronionych jest **osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów, na podstawie których te obszary chronione zostały utworzone**, przepisów ustanawiających te obszary lub dotyczących tych obszarów, o ile nie zawierają one w tym zakresie odmiennych uregulowań.

2. Cel środowiskowy, o którym mowa w ust. 1, realizuje się w szczególności przez **podejmowanie działań zawartych w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza**.

Przy czym w art. 55 ust. 1 PW określono, że cele środowiskowe rozumiane są m.in. jako osiągnięcie „[...] **norm i celów wynikających z przepisów, na podstawie których zostały utworzone obszary chronione, a także zapobieganie ich pogorszeniu, w szczególności w odniesieniu do ekosystemów wodnych i innych ekosystemów zależnych od wód** [...]”.

Obecna sytuacja prawna, polegająca na zaniechaniu uchwalenia IIaPGW zgodnie z terminem przewidzianym w RDW (22 grudnia 2021 r.) i przełożeniu tego terminu o rok – do 22 grudnia 2022 r.³ skutkuje tym, że nadal obowiązujące są zapisy aPGW (2016-2021)⁴. Dlatego też w niniejszym opracowaniu wzięto pod uwagę zarówno

³ Ustawa z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2368) – zmiana art. 555 PW.

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2016 poz. 1911).

zapisy obowiązującego jeszcze aPGW oraz najnowsze, przedstawione w czerwcu 2021 r. w projekcie rozporządzenia zapisy IIaPGW⁵.

Aktualizacja PGW na lata 2016-2021 zawierała zapisy celów środowiskowych (zał. 3) dla następujących typów obszarów chronionych z tego rodzaju (zależnych od wód):

- obszary Natura 2000:
 - „siedliskowe” – specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)
 - „ptasie” – obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)
- rezerваты
- parki krajobrazowe
- obszary chronionego krajobrazu
- • TRANSIT – szlak migracji anadromicznego przedmiotu ochrony do obszaru [Natura 2000]

Cele środowiskowe ustalano różnie dla różnych typów obszarów. W przypadku sieci Natura 2000 brano pod uwagę zapisy planów zadań ochronnych (lub planów ochrony, tych jednak do dziś prawie nie ma), jeśli były uchwalone przed cyklem planistycznym. Jeśli nie – ważne były „wymagania ochronne” dla poszczególnych typów siedlisk i gatunków (w przypadku OSO – tylko ptaków) chronionych w danym obszarze. Owe wymagania określono w ramach prac nad aPGW dla wszystkich przedmiotów ochrony – nie były one jednak zindywidualizowane względem obszarów. Niekiedy brano pod uwagę także ustalenia z projektów pzo/po lub wyników prac LZW (lokalne zespoły współpracy). Dla pozostałych „krajowych” obszarów chronionych brano pod uwagę akty prawne jak powołujące dany obszar chronione, bądź jego dotyczące. Tam gdzie były stworzone plany ochrony (parki narodowe, krajobrazowe, rezerваты) – także te zapisy. Dla części obszarów dodano informację, czego dany element chroniony w obszarze wymaga do właściwej ochrony. Ostatni z typów obszarów wymienionych w aPGW nazwany został [TRANSIT../dany kod obszaru Natura 2000/]. To wspomniane szlaki migracji - korytarze ekologiczne do obszarów Natura 2000, gdzie chroniony jest dany wędrowny gatunek – łosoś i/lub minóg rzeczny. Obszary TRANSIT zostały wpisane do zał. 3 rozporządzenia powołującego aPGW – dokładnie od str. 7539 dziennika ustaw. Ta informacja jest o tyle istotna, że przy generowaniu kart obszarów chronionych dla danej JCWP w bazie danych aPGW (dostępnej nadal na stronach PGW WP - <https://apgw.gov.pl/pl/II-cykl> - materiały-do-pobrania), bądź korzystaniu z aplikacji HYDROPORTAL – dane na temat obszarów TRANSIT się nie pojawiały, a są to obszary zatwierdzone w obowiązującym akcie prawnym.

W projekcie IIaPGW (2022-2027) dokonano zmian w podejściu do obszarów chronionych dla gatunków i siedlisk wodnych i zależnych od wód. Wzięto pod uwagę następujące formy ochrony przyrody:

- obszary Natura 2000:
 - „siedliskowe” – specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)
 - „ptasie” – obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)
- rezerваты
- parki krajobrazowe
- obszary chronionego krajobrazu

⁵ Projekt rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie Planu gospodarowania wodami w dorzeczu Wisły

- zespoły przyrodniczo krajobrazowe
- użytki ekologiczne

Wzięto zatem pod uwagę „gminne” obszary chronione, ale zrezygnowano z nadania rangi obszarów chronionych szlakom migracji gatunków anadromicznych do obszarów Natura 2000.

Gatunki migrujące nie zostały jednak całkowicie pozbawione ochrony. Zapisy o ochronie drożności wpisane zostały w cele środowiskowe dla JCWP, jako: „zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D” lub/i „zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych” (zał. 1 do proj. rozp. IIaPGW) - nie dotyczy to jednak wszystkich JCWP, np. na pewno nie wszystkich, w których występują gatunki chronione (głównie chronione w obszarach Natura 2000). Wpisano także odrębne, bardziej szczegółowe zapisy w zał. 6, nazwane „Wymagania w odniesieniu do JCWP, wynikające z wymagań dla obszarów przyrodniczych”, a wśród nich drożność wg wymagań dla poszczególnych grup gatunków (też dotyczy przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000).

Na potrzeby niniejszego opracowania zestawiono obszary chronione wraz z przypisanymi im w aPGW oraz IIaPGW celami środowiskowymi, które w przypadku realizacji drogi wodnej E40 doznałyby lub mogłyby doznać negatywnych oddziaływań skutkujących uniemożliwieniem bądź utrudnieniem osiągnięcia zakładanych celów. Zestawienie znajduje się w zał. 2 do opracowania. W związku z tym, że w IIaPGW jasno stwierdzono, że dla obszarów Natura 2000, celami środowiskowymi są zarówno zapisy pzo/po, ale także wymagania siedlisk i gatunków od wód zależnych – załączam (zał. 3) tabelę z wymaganiami (załącznik z proj. rozp. IIaPGW).

Rozpoznano 102 obszary zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych zgodnie z zapisami aPGW, oraz 101 obszarów zgodnie z projektem rozporządzenia dot. IIaPGW. Nie są to zawsze te same obszary, gdyż zmieniły się typy obszarów branych pod uwagę w obu cyklach planistycznych. Powstały też drobne różnice w nazwach obszarów chronionych (głównie nazwy województw przy „podzielonych” OChK czy PK).

Obszarom w zasięgu oddziaływań przypisano trzy kategorie zagrożenia osiągnięcia celów środowiskowych:

nieosiągnięte - fizyczna likwidacja całości lub znacznej większości obszaru lub/i likwidacja przedmiotu ochrony

Cel obszaru nie zostanie osiągnięty. W wyniku budowy drogi E40 w planowanym kształcie nastąpi fizyczna likwidacja całości danego obszaru chronionego lub znacznej większości obszaru. Innym kryterium nadania kategorii jest pewna likwidacja przedmiotu ochrony (Natura 2000, rezerваты), czy elementu uznanego za istotny w osiągnięciu celu. Dotyczy to również obszarów poza bezpośrednim oddziaływaniem budowy takich jak obszary powołane do ochrony gatunków migrujących. Przyjmuje się, że nie możliwa jest kompensacja danego przedmiotu ochrony.

poważne zagrożenie nieosiągnięciem - fizyczna ingerencja w część obszaru i/lub bardzo prawdopodobne pogorszenie stanu zachowania bądź jakości elementów / przedmiotów ochrony

Cel obszaru prawdopodobnie nie zostanie osiągnięty. Fizyczna ingerencja budowy E40 w część obszaru. Bardzo prawdopodobne pogorszenie stanu zachowania bądź jakości elementów / przedmiotów ochrony – również gdy stwierdzono dla obszarów poza bezpośrednim oddziaływaniem budowy. Dotyczy to obszarów częściowo tylko objętych ingerencją budowy i dalszego użytkowania drogi wodnej, jednak konkretne elementy ochrony prawdopodobnie znacząco ucierpią, np. w wyniku odcięcia części siedlisk

	gatunków dalekomigrujących (nie-dwuśrodowiskowych), czy utraty części chronionych walorów przyrodniczych związanych z wodami (np. w obszarach chronionego krajobrazu).
zagrożone nieosiągnięciem - poza obszarem przedsięwzięcia, a oddziaływanie zależne od rozwiązań technicznych	Cel obszaru zagrożony nieosiągnięciem – obszar poza bezpośrednim oddziaływaniem budowy, ale w wyniku doboru rozwiązań technicznych, jak regulacja przyujściowych odcinków dopływów lub pobór wody na potrzeby działania kanału Wisła – Bug

Liczbowo według powyższego podziału wygląda to następująco:

aPGW	74	15	13
IIAPGW	63	24	14

Wśród obszarów najbardziej zagrożonych znajdują się przede wszystkim te położone w dolinie Wisły i dolnego Wieprza, które w wyniku budowy kaskady zbiorników wodnych oraz znacznej regulacji rzeki na innych odcinkach w zasadzie przestałyby istnieć. Wśród nich jest m.in. 6 obszarów siedliskowych Natura 2000 z dolnej (5) i środkowej Wisły (1) oraz 1 z Wieprza.

1. PLH040003 SOLECKA DOLINA WISŁY
2. PLH040011 DYBOWSKA DOLINA WISŁY
3. PLH040012 NIESZAWSKA DOLINA WISŁY
4. PLH040039 WŁOCŁAWSKA DOLINA WISŁY
5. PLH140029 KAMPINOSKA DOLINA WISŁY
6. PLH220033 DOLNA WISŁA

oraz

7. PLH060051 Dolny Wieprz

Skala ingerencji w ww. obszary wydaje się oczywista, łatwo to wykazać choćby na przykładzie celów dla ww. obszarów:

Nieszawska Dolina Wisły (aPGW):

Utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu ochrony. Właściwy stan ochr. chronionych w obszarze gat. ryb wymaga (wg. najbardziej wymagającego gat.): Ciągłość ekologiczna - brak sztucznych przegród wyższych niż 10 cm. EFI+ w klasie I lub II. Jakość hydromorfologiczna (śr. arytm. ocen elementów: geometria koryta, substrat denny, charakterystyka przepływu, charakter i modyfikacja brzegów, mobilność koryta, ciągłość cieku wg PN-EN 14614) <2,5. Właściwy stan ochr. łęgów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (g1Eo) wymaga: uwodnienie (w tym, jeśli dotyczy, dynamika zalewów) normalne z punktu widzenia odpowiedniego podtypu (zbiorowiska roślinnego). Naturalny lub zrenaturalizowany charakter i reżim hydrolog. cieków, jeżeli sąsiadują z łęgami. Właściwy stan ochr. bobra wymaga: tolerowanie działań bobrów. --- Właściwy stan ochr. wydry wymaga: bogatej bazy żerowej, pośrednio zachowania lub odtworzenia naturalnego zróżnicow. siedlisk ryb i płazów. --- Właściwy stan ochr. kumaka niz. wymaga: zachow. miejsc łęgowych, w postaci (zależnie od specyf. obszaru) stawów lub kompleksów drobnych zbiorn. wodnych o naturalnym charakterze. Brak trendu zanikania drobnych oczek wodnych w krajobrazie. --- Właściwy stan ochr. bolenia wymaga, oprócz celu skonsolidowanego dla ryb: wzgl. liczebność >0,01 os./m², obecne wszystkie kat. wiekowe (ADULT, YUV, YOY). --- Właściwy stan ochr. kozy wymaga, oprócz celu skonsolidowanego dla ryb: Gdy wyst. w starorzeczach, zachow. starorzeczy w stanie natur. Gdy wyst. W rowach, obecność namulów. Gdy wyst. w jeziorach naturalność strefy brzeg. i litoralu. Wzgl. liczebność >0,01 os./m², obecne wszystkie kat. wiekowe (ADULT, JUV, YOY) i YOY+JUV>50%; udział >5% w zespole ryb i minogów. --- Właściwy stan ochr. kiełbia białołetwego wymaga, oprócz celu skonsolidowanego dla ryb: Wzgl. liczebność >0,005 os./m². Obecne wszystkie kat. wiekowe (ADULT, JUV, YOY). Udział >1% w zespole ryb i minogów. --- Właściwy stan ochr. różanki wymaga, oprócz celu skonsolidowanego dla ryb: Zarośn. wody przez roślinność >50%. Względna liczebność mały skójkowatych >0,1 os./m². Gdy wyst. w jez. naturalność strefy litoralu i wyst. mały skójkowatych >0,1 os./m². Wzgl. liczebność >0,01 os./m², >25 osobn. <4 cm dług.; udział >20% w zespole ryb i minogów.

/praktycznie dla każdego elementu składający się na cel środowiskowy dla obszaru nie udałoby się spełnić wymagań właściwego stanu ochrony, a wystarczy jeden do niespełnienia celu/

Dla obszaru Nieszawska Dolina Wisły (IIaPGW):

Utrzymanie lub przywrócenie właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony - siedl. przyr.: 3150, 6430, g1Eo; gatunki: *Aspius aspius*, *Cobitis taenia*, *Lampetra fluviatilis*, *Rhodeus amarus*, *Romanogobio alpinus*, *Salmo salar*, *Castor fiber* [patrz tabela wymagań wodnych właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000].

Na lata 2014-2024: Udrożnienie rzeki jako korytarza migracyjnego ryb. Zachowywanie zróżnicowania morfologii koryta, w tym płycizny i odsypy przybrzeżne i śródnurtowe oraz pozostawienie rumoszu drzewnego na brzegach i w strefie przybrzeżnej rzeki. Utrzymanie zadrzewień i stref naturalnej roślinności lądowej w pobliżu starorzeczy. Zachować możliwie najwięcej drzew przy działaniach z zakresu konserwacji i utrzymania infrastruktury przeciwpowodziowej i regulacyjnej. Zapobieganie: eutrofizacji i zanikowi starorzeczy; usuwaniu roślinności drzewiastej w strefie nadbrzeżnej wokół starorzeczy; odłowom gatunków chronionych przez wędkarzy; modyfikacjom warunków przepływu w rzece – gwałtownym zrzutom wody na zaporze we Włocławku oraz gwałtownemu obniżaniu poziomu wody w Wiśle poprzez ograniczenie przepływu na zaporze; eksploatacji kruszywa z koryta rzeki; zanikaniu połączeń koryta rzeki z powiązаныmi z nią systemami starorzeczy

/jw. – całkowita sprzeczność z wymaganiami dla siedlisk i gatunków/

Wśród najbardziej zagrożonych siedlisk przyrodniczych zależnych od wód w Wiśle i Wieprzu należy zaliczyć:

- 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion
- 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością Chenopodion rubri p.p. i Bidention p.p.
- 6430 Ziołorośla górskie (Adenostylion alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium)
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris)
- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae) i olsy źródliskowe
- 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe

Szczególnym przypadkiem jest siedlisko 91E0, które ma status siedliska o znaczeniu priorytetowym, czyli dotyczy go silniejszy reżim ochronny zarówno przy sprawozdawczości ze stanu zachowania siedliska w danym obszarze Natura 2000 czy regionie biogeograficznym, ale ma to istotne znaczenie także przy wydawaniu zezwolenia na przedsięwzięcia negatywnie wpływające na tego typu siedliska. Muszą spełnić bardziej rygorystyczne kryteria, zezwolenie w takim wypadku może zostać udzielone wyłącznie w celu: *ochrony zdrowia i życia ludzi; zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego; uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego; wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.*

W obszarach siedliskowych Natura 2000 związanych bezpośrednio z korytem Wisły w zasięgu budowy drogi wodnej chronionych jest ponad 3370 ha siedliska lasów łęgowych 91E0 (dane z SDF). Szacunkowo 85-90% siedlisk ulegnie całkowitemu zniszczeniu. Sama budowa Stopnia Siarzewo, to według decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (RDOŚ w Bydgoszczy) to zniszczenie: „**352,40** ha siedliska w granicach obszaru Natura 2000 SOO Włocławska Dolina Wisły i **37,40 ha** w granicach SOO Nieszawska Dolina Wisły” (widać też niedoszacowanie powierzchni siedliska w SDF). Siedliska nie będzie też gdzie skompensować – widać to również na przykładzie Siarzewa – inwestor optymistycznie zakłada, że docelowo odtworzy (posadzi) **584 ha** tego siedliska i to część... w trakcie budowy zbiornika. Posadzi w miejscu, które ma być zniszczone w wypadku budowy kaskady Wisły. Dodatkowo, stosunek 1:1,5 przy kompensacjach nijak się ma do ilości uzgadnianych w takich wypadkach przez Komisję Europejską. Po pierwsze, likwidacja 390 ha siedliska o znaczeniu priorytetowym, w tym 350 ha w jednym obszarze Natura 2000 jest rzeczą dotychczas niespotykaną, co widać po wydanych przez KE opinii na temat kompensacji siedlisk/gatunków priorytetowych w obszarach Natura 2000. Przytaczam dwie:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm

- W sprawie Deepening of the river Main at Wipfeld, Garstadt and Schweinfurt (Germany/Bavaria) (opinia C(2013)1871, adopted on 5.4.2013) stwierdzono że siedlisko 91E0 będzie skompensowane w proporcjach 1:4, biorąc pod uwagę bardzo długi czas odtwarzania, liczony w dekadach. Monitoring procesu ma trwać 30 lat. Utracona powierzchnia siedliska wynosiła 0,946 ha.
- W sprawie Deepening the Danube waterway between Straubing and Vilshofen; section Straubing-Deggendorf (Germany/Bavaria) stwierdzono, że odtworzenie 7,3 ha lasu 91E0 potrwa 30 lat, a stosunek powierzchni kompensacji 1:3 jest niewystraszający – powiększono do 1:6.

Powyższe opinie wydano w połączeniu z analizą i akceptacją przez KE braku alternatyw oraz uzasadnionego nadrzędnego interesu publicznego (dwa odcinki będące stosunkowo krótkimi wąskimi gardłami na istniejących

drogach wodnych). Wydaje się to kompletnie nierealne w przypadku jednej zapory na Wiśle, a co dopiero kilkunastu. Zatem klasyfikacja obszarów jako niemożliwych do skompensowania strat w wyniku budowy E40 jest uzasadniona.

Do tej grupy najbardziej zagrożonych zaliczono także kilkanaście rezerwatów położonych bezpośrednio w międzywalu rzeki Wisły, kilka OChK, PK oraz użytków ekologicznych w tym największy na Wiśle „Zielona Kępa”. Wszystkie one uległyby fizycznej likwidacji.

Ostatni z wymienionych obszarów obejmuje dużą wyspę o tej samej nazwie (Zielona Kępa) zlokalizowaną w korycie Wisły. Zgodnie z IIaPGW celem ochrony jest:

Zachowanie przedmiotów ochrony: jeziorko, ciek, mulowiska, namuliska i podmokliska. zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, zachowanie siedlisk gatunków zwierząt chronionych, zachowanie naturalnych procesów przyrodniczych w danych częściach wysp.

Natomiast zgodnie z danymi CRFOP (Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody), celem ochrony obszaru jest: „Zabezpieczenie i zachowanie naturalnych procesów ekologicznych i ekosystemów - w różnych fazach rozwoju naturalnych i powstałych w wyniku działalności człowieka, mających wyjątkowe znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej”. Obszar już teraz jest zagrożony budową zapory w Siarzewie – jej część znalazłaby się w osi zapory.

Obszary o największym stopniu zagrożenia to nie tylko te fizycznie zniszczone przez budowę drogi wodnej. Taki status przyznano również obszarom, których przedmioty ochrony są zależne od umożliwienia migracji organizmów w górę i w dół Wisły i jej dopływów. Do nich zaliczają się obszary Natura 2000 przeznaczone do ochrony łososia jak: PLH280001 Dolina Drwęcy (minimalna ingerencja w obszar, ale krytyczne oddziaływanie na łososia), czy obszary obejmujące tarliska gatunku w dorzeczu górnej Wisły, m.in.: PLH120090 Biała Tarnowska, PLH180052 Wisłoka z dopływami oraz PLH180021 Dorzecze Górnego Sanu (wśród celów ochrony: Utrzymanie lub przywrócenie właściwego stanu ochrony m.in. dla łososia). Innego typu obszary chroniące gatunki migrujące to rezerwat rzeka Drwęca (cel: Ochrona środowiska wodnego i ryb w nim bytujących [wymaga: zachowanie naturalnego charakteru rzeki, naturalnych procesów geomorfologicznych kształtujących koryto i brzegi rzeki, natur. reżimu hydrologicznego, odtworzenie ciągłości ekologicznej]). Nie osiągną też celu ochrony obszary TRANSIT przeznaczone do ochrony łososia i minoga rzeczno – ten ostatni powinien być chroniony w obszarach Natura 2000 na Drwęcy i Osie (obecnie stwierdzany w dolnym odcinku Wdy i Wierzycy – dowody w postaci dorosłych osobników a nie larw).

Obszary najbardziej zagrożone budową E40 to także ptasie obszary Natura 2000:

Wisła:

1. PLB220004 UJŚCIE WISŁY
2. PLB040003 DOLINA DOLNEJ WISŁY
3. PLB140004 DOLINA ŚRODKOWEJ WISŁY

Tyśmienica:

4. Dolina Tyśmienicy PLBo60004

Obszary Dolina Dolnej Wisły oraz Dolina Środkowej Wisły ulegną całkowitemu zniszczeniu, absolutnej niemożliwości spełnienia zakładanych celów środowiskowych praktycznie dla każdego gatunku tam chronionego. Oddziaływanie będzie krytyczne dla kilku gatunków ptaków w skali całego kraju (za Babiasz 2021⁶):

Gatunki, których siedliska lęgowe stanowią wyspy i łachy w korycie rzeki

(dane SDF dla obszarów i nowsze za Dmoch 2022⁷)

- rybitwa białoczelna – Środkowa i dolna Wisła to najważniejsze siedliska lęgowe gatunku w Polsce. Największa populacja lęgowa znajduje się w środkowym odcinku rzeki – ok. 40% krajowej populacji, Dolna Wisła to ok. 15%. Ujście Wisły to zależnie od danych dalsze 10-60 par (25-50 wg SDF dla obszaru) tego gatunku (od ok. 1 do-7% populacji). Łącznie na odcinku Wisły gdzie planuje się kaskadę stopni wodnych gniazduje 50 --80% krajowej populacji gatunku.
- rybitwa rzeczna – Środkowa Wisła (obszar PLB140004 DOLINA ŚRODKOWEJ WISŁY) to najważniejsza ostoja dla rybitwy rzecznej – odbywa tu lęgi ok. 1/3 polskiej populacji tego gatunku, czyli ok. 1500-2000 (1400-1700 wg SDF obszaru) par, a jest to gatunek znacznie bardziej rozproszony niż rybitwa białoczelna. Dolna Wisła i Ujście Wisły także znajdują się wśród 5 najważniejszych ostoi dla tego gatunku (dalsze ok. 15% populacji krajowej).
- mewa pospolita - Populacja lęgowa tego gatunku w Polsce jest ściśle związana z rzeką Wisłą i jej środkowym odcinkiem. Lęgnie się tutaj między 1/2., a 3/4 całej polskiej populacji gatunku.
- sieweczka obrożna – Populacja krajowa gatunku obecnie jest szacowana na ok. 180-250 par (spadek populacji) par. Środkowa Wisła jest to najważniejsza pod względem liczebności sieweczki, stabilności populacji i dostępności dogodnych siedlisk. Gnieździ się tu ponad 40% krajowej populacji sieweczki obrożnej.

inne

- rybitwa czubata – Jedyna kolonia lęgowa w Polsce jest na płytkiej wyspie przy ujściu Wisły. Roboty techniczne przy kierownicy Wisły (podłużna ostroga wychodząca na Zatokę) oraz odmulanie rzeki przyniosły efekt w postaci połączenia wyspy z lądem i straty całego lęgu przez ten gatunek w 2015 r. Kolejne prace hydrotechniczne i utrzymaniowe mogą spowodować likwidację dogodnych siedlisk lęgowych.

⁶ Planowana droga wodna E40, a jednolite części wód powierzchniowych. Babiasz Ryszard, maszynopis. OTOP, 2022.

⁷ Zagrożenia awifauny w obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 na trasie planowanej drogi wodnej E40. Dmoch Adam, maszynopis. OTOP, 2022.

- brzegówka - Dolna i Środkowa Wisła, to najważniejsze w kraju miejsca występowania tego gatunku jaskółki, dla której naturalnym siedliskiem są skarpy podmywanych brzegów rzek – siedliska te w wyniku budowy zbiorników wodnych drogi wodnej E40 przestałyby istnieć.

Do obszarów silnie zagrożonych nieosiągnięciem celów (kategoria pomarańczowa) zaliczono obszary, które częściowo tylko znajdują się w zakresie bezpośrednich oddziaływań przedsięwzięcia i/lub może to wpływać negatywnie znacząco na poszczególne przedmioty ochrony. Przykładem jest boleń chroniony w obszarach Natura 2000: PLH140016 Dolina Dolnej Pilicy (ujściowy fragment obszaru w zakresie bezpośrednich oddziaływań) oraz PLH060045 Przełom Wisły w Małopolsce. Jest to gatunek dalekomigrujący, na który będą miały wpływ zapory na Wiśle i zmiana charakteru rzeki z płynącego na stojący. Do tej kategorii zaliczono m.in. użytki ekologiczne (torfowiska, bagna) położone wzdłuż planowanego kanału Wisła – Bug, ze względu bądź na fizyczne zniszczenie, bądź osuszenie.

Zakwalifikowanie danego obszaru do kategorii „zagrożone nieosiągnięciem”, czyli najniższej (żółtej)- poza terenem planowanego przedsięwzięcia, a oddziaływanie zależne od rozwiązań technicznych nie oznacza, że takie znaczące oddziaływanie nie wystąpi. Cele środowiskowe dla obszarów położonych na Bugu poniżej Terespoła, czy na Wieprzu powyżej Lubartowa są zagrożone i znacząco w przypadku poboru wody na zasilanie kanału z górnych partii Bugu lub Wieprza.

Podsumowanie

Budowa i użytkowanie drogi wodnej E40 w kształcie zaproponowanym w dokumencie „Studium wykonalności dla kompleksowego zagospodarowania międzynarodowych dróg wodnych: E-40 dla rzeki Wisły na odcinku od Gdańska do Warszawy, E-40 od Warszawy do granicy Polska-Białoruś (Brześć) oraz E-70 na odcinku od Wisły do Zalewu Wiślanego (Elbląg)” (wyniki II etapu prac) uniemożliwi realizację celów RDW odnośnie spełnienia celów środowiskowych, w tym dla obszarów chronionych: **przeznaczonych do ochrony gatunków wodnych o znaczeniu ekonomicznym oraz tych przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie.**

Zmiany środowiskowe byłyby na tyle drastyczne, że uniemożliwiłyby nie tylko realizację celów dla pojedynczych obszarów lecz podważałyby w ogóle sens ochrony przedmiotów ochrony i elementów podlegających ochronie jako wodne i zależne od wód w skali całego dorzecza Wisły. Dotyczy to zarówno gatunków ważnych ekonomicznie (gospodarczo) - troci wędrowniej i węgorza, jak i gatunków i siedlisk chronionych w ramach sieci obszarów Natura 2000. Dla niektórych z nich skala zagrożenia jest na tyle istotna, że mogą wyginąć w skali kraju (np. rybitwa czubata), a inne drastycznie zmniejszyłyby swoją liczebność (1/3 – 1/2 krajowej populacji np. mewa pospolita). Realizacja przedsięwzięcia spowodowałaby praktycznie wycofanie się z rzeki Wisły i jej dorzecza gatunków diadromicznych, jak certa, troć wędrowną, łoś, minóg rzeczny. Inwestycja spowodowałaby likwidację siedlisk przyrodniczych na niespotykaną skalę we współczesnej Europie, w tym usunięcie ponad 3000 ha lasów łęgowych (g1E0) licząc tylko te w granicach obszarów Natura 2000 (przy założeniu podobnych konstrukcji jak SW Włocławek i planowany SW Siarzewo i podobnej ingerencji w tereny obecnych międzywali). Także inne elementy chronione w obszarach, jak ekosystemy wodne (PK, OChK, rezerwy, użytki ekologiczne) związane z dużymi dolinami rzecznyymi z zachowanymi naturalnymi procesami hydromorfologicznymi uległyby niepodlegającej kompensacji destrukcji. Niepowetowane straty dotyczyłyby też dorzecza Wieprza oraz obszarów

bagiennych związanych z doliną Wieprza, Tyśmienicy i obszarów tego typu w zlewni Krzny (SOO, OSO, OChK, rezerваты i użytki ekologiczne).

Zasięg oddziaływań, w tym tak duża skala ingerencji w siedliska o znaczeniu priorytetowym oraz liczba gatunków na które inwestycja oddziaływała znacząco negatywnie nie tylko w skali obszaru, dorzecza, ale całego kraju, a nawet bioregionu, wskazuje na brak możliwości skutecznych kompensacji przyrodniczych. Jest to jeden z warunków (najpierw trzeba by wykazać nadrzędność tego przedsięwzięcia nad stratami środowiskowymi), który decyduje o udzieleniu zgody na takie przedsięwzięcie, czy szereg działań o skumulowanym oddziaływaniu. Zatem realizacja przedsięwzięcia polegająca na budowie drogi wodnej E4o zgodnie z prawem jest nierealna dopóki obowiązuje w Polsce prawodawstwo unijne.